

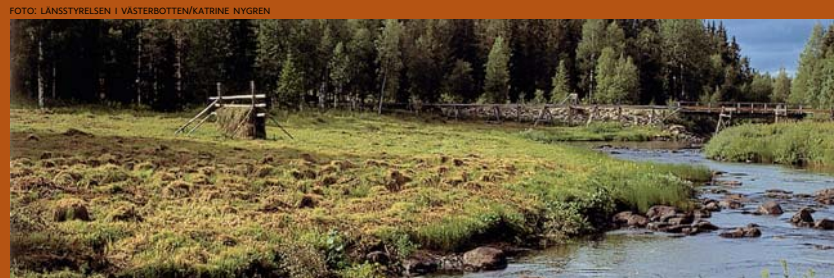
Vattnets kraft

Bevattningen av silängarna skedde från våren och fram till några veckor före slåttern i början av augusti. Då vattnet skulle ledas från Rörträskbäcken ut till silfärorna stängdes helt enkelt en dammlucka i bäcken. Men vattnet från bäcken gav inte enbart växtkraft, utan även kraft att driva anläggningar som var oundgängliga för byborna under självhushållets tid. Med vattenhjul drevs en spånhyvel där takspån hyvlades, en skvaltkvarn där mjölet maldes och en slipsten där liarna hölls vassa under slåttern. Trots den tid som förflutit sedan ängarna övergavs har den typiska vegetationen bevarats. Än idag syns arter som slätterblomma, mossviol, stagg och fjällskära ute på Rörträsk silängar.

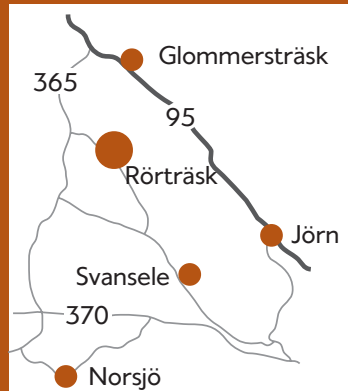
FOTO: LÄNSSTYRELSEN I VÄSTERBOTTEN/JEANETTE JOELSSON

FOTO: TORBJÖRN LILJA/NATURFOTOGRAFERNAS BILDBYRÅ

Ett kulturresevat

Rörträsk silängar är unika i länet. De visar hur intensivt ängsbruk bedrevs i Västerbottens inland vid sekelskiftet 1900. Rörträsk silängar är idag ett kulturresevat. Syftet med resevatet är att bevara ängarna för framtida generationer. Att bevara innebär inte att lämna silängarna orörda – tvärtom! Allt sedan 1990 underhålls och används delar av ängarna – översilningen och slåttern sker vid samma tidpunkt och med samma metoder som förr. På så sätt återställs silängarna successivt till sitt ursprungliga skick. Är ni intresserade av att se hur de fungerar ska ni besöka Rörträsk. Här finns informationsskyltar som i text och bild berättar historien på plats – välkommen hit! Resevatet förvaltas av Länsstyrelsens kulturmiljöenhet, för mer information ring 090 – 10 70 00.

Kulturresevat i
Västerbottens län

 RÖRTRÄSK
SILÄNGAR

På nybyggarnas tid

År 1793 slog sig den förste nybyggaren Sven Benjaminsson ned vid Rörträsket. Han var vid denna tid en bland många nybyggare i Norrlands inland. Marken tillhörde kronan och de första åren var Benjaminsson befriad från skatt. Nybyggen anlades vid sjöar och vattendrag – Benjaminsson valde den höglänta marken mellan Rörträsket och Petikån. Här var jordmånen god och marken inte så frostkänslig; det var ett gynnsamt ställe för jordbruk. Jordbruket baserades på småskalig boskapsskötsel, kombinerat med jakt och fiske. Sommartid betade korna i skogen, vintertid utfodrades de med hö från myrar och naturängar. I Rörträsk slogs de naturligt översvämmade "raningarna" längs Petikåns stränder. Höskördarna var med dagens mått mätt mycket små, men på nybyggarnas tid var de en avgörande resurs.

Intensivt och givande

Omkring 100 år efter det att Benjaminsson slagit sig ner i Rörträsk, skulle byn komma att ta del av en smärre jordbruksrevolution. Det var bröderna Anders och Johan Wikberg som införde den. Metoden i sig var inte ny, redan under första hälften av 1800-talet hade Hushållningssällskapet propagerat för dess införande. Och effekterna hade Västerbottens län redan fått skörda frukterna av – befolkningen hade fyrdubblats! Vad var det då som hände? Jo, det *intensiva ängsbruket* hade införts. Med det fick man större höskördar, som i sin tur kunde mätta fler kor, som i sin tur kunde ge föda till fler människor. Vad Anders och Johan Wikberg gjorde var att anlägga ett system med *översilningsängar*. Metoden var vanligast i inlandet och i Rörträsk finns det bäst bevarade systemet i hela länet. Ett annat sätt att bedriva intensivt ängsbruk på var med *dammängar*. Som det slumpar sig så finns länets bäst bevarade dammängar i Svanssele, knappt två mil söder om Rörträsk!

FOTO: LÄNSSTYRELSEN I VÄSTERBOTTEN/JEANETTE JOELSSON

Rörträsk silängar

Översilningsängar är naturängar som genom grävda diken och silfåror översilades med vatten. Vattnet förde med sig syre och näringsämnen och höskördarna blev större – upp till tio gånger högre avkastning kunde man räkna med. Silängarna kunde dessutom slås varje år, vilket inte var möjligt med naturängarna. Rörträsk silängar utgick från Rörträskbäcken, som rinner från sjön ned till Petikån. Ett nära 500 m långt dike grävdes i sluttningen från bäcken mot ån, där en akvedukt ledde vattnet över på andra sidan. Där vidtog ännu ett dike, nära 700 m långt. Från dikena grävdes silfåror som fördelade vattnet ut över ängarna. Sammanlagt översilades omkring 30 hektar ängsmark. Men systemet med silängar skulle snart överges för nästa stora omdaning i ängsbruket – vallodlingen. Rörträsk silängar fortsatte att slås fram till 1948, de sista brukarna var Johan Wikberg och hans bror Frans. Därefter användes ängarna som betesmark, men under 1960-talet övergavs de helt.

FOTO: LÄNSSTYRELSEN I VÄSTERBOTTEN/JAN SUNDSTRÖM